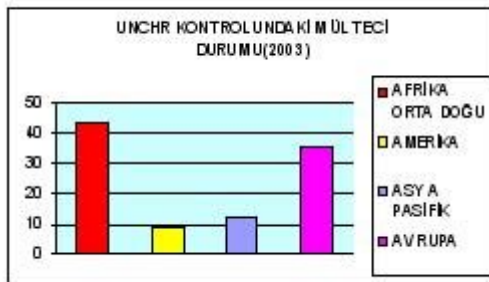
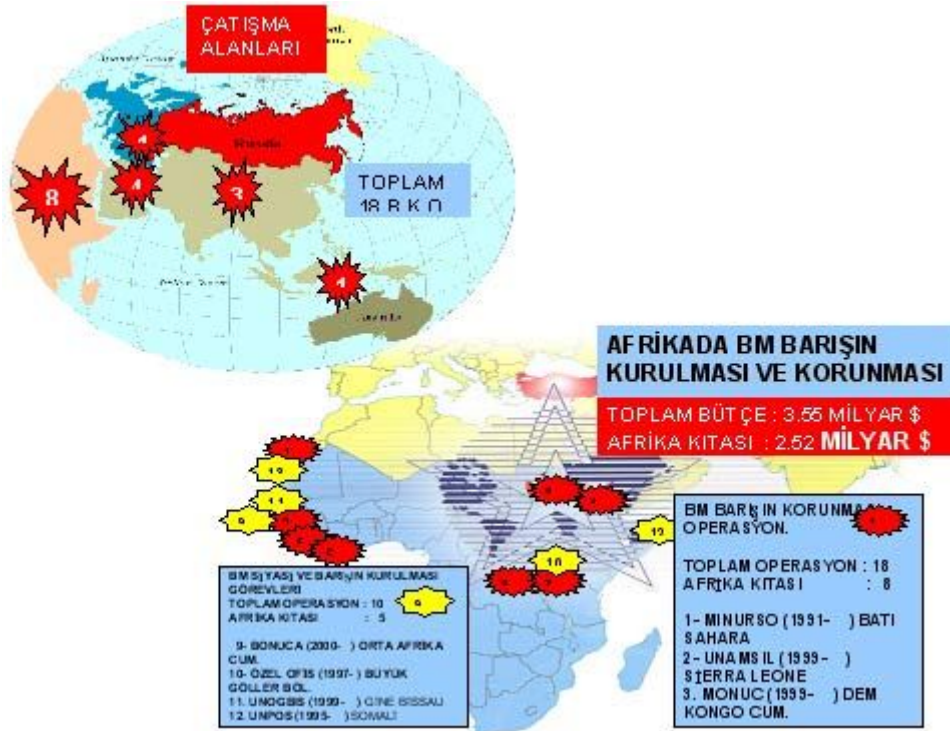

TÜRKİYE – AFRİKA KALKINMA İŞBİRLİĞİ

AFRİKA (SAHRA ALTI ÜLKELERİ) ÖNEMLİ PROBLEM ALANLARI

1. STABİLİTENİN HENÜZ YETERLİ ÖLÇÜDE SAĞLANAMAMIŞ OLMASI VE ÇATIŞMA VE SINIR GÜVENLİK PROBLEMLERİNİN DEVAM ETMESİ

Afrika Dünyadaki çatışma alanlarının %44'ünün olduğu destabil coğrafyaların başında gelmektedir. BM'ler kontrolündeki 18 Barış Koruma/Tesis Operasyonlarının 8'i Afrika'dadır. BM'lerin bu maksatla tahsis ettiği 3,55 milyar ABD doları bütçenin 2,52 Milyar ABD doları Afrika'daki operasyonlara harcanmaktadır.

Afrika'da meydana gelen çatışma ve iç savaşlar önemli bir sorunu da beraberinde getirmiştir. UNHCR kontrolündeki mülteci durumunda, grafikte belirtildiği gibi, Afrika ilk sıradadır. İç çatışmalar beraberinde göçleri getirmiş ve sosyal dengeler ile sosyal barış önemli ölçüde zedelenmiştir. UNCHR himayesindeki mültecilerin ağırlıklı olarak Afrika'da toplanması, sosyal dokunun zedelenmesinde en önemli parametrelerden

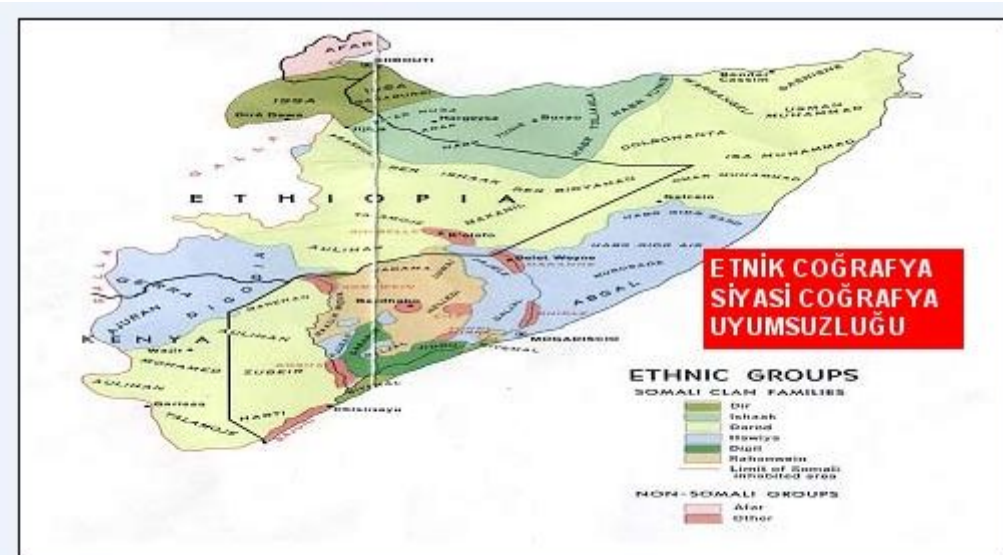
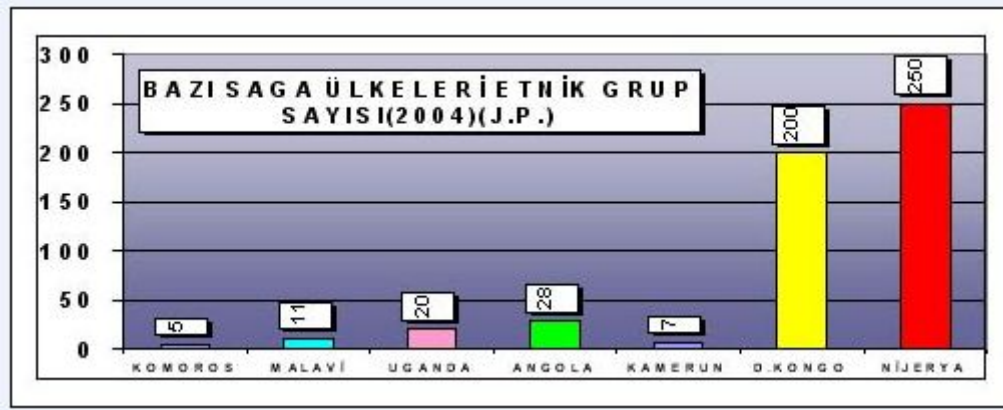
biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kalkınma yardımlarında acil yardımların önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmasına neden olmaktadır.

2. DOĞAL AFETLERİN EN YOĞUN OLDUĞU COĞRAFYA OLMASI

Afrika gerek doğal afetler gerekse acil insani problemler açısından dünyanın en riskli ve en problemlidir.

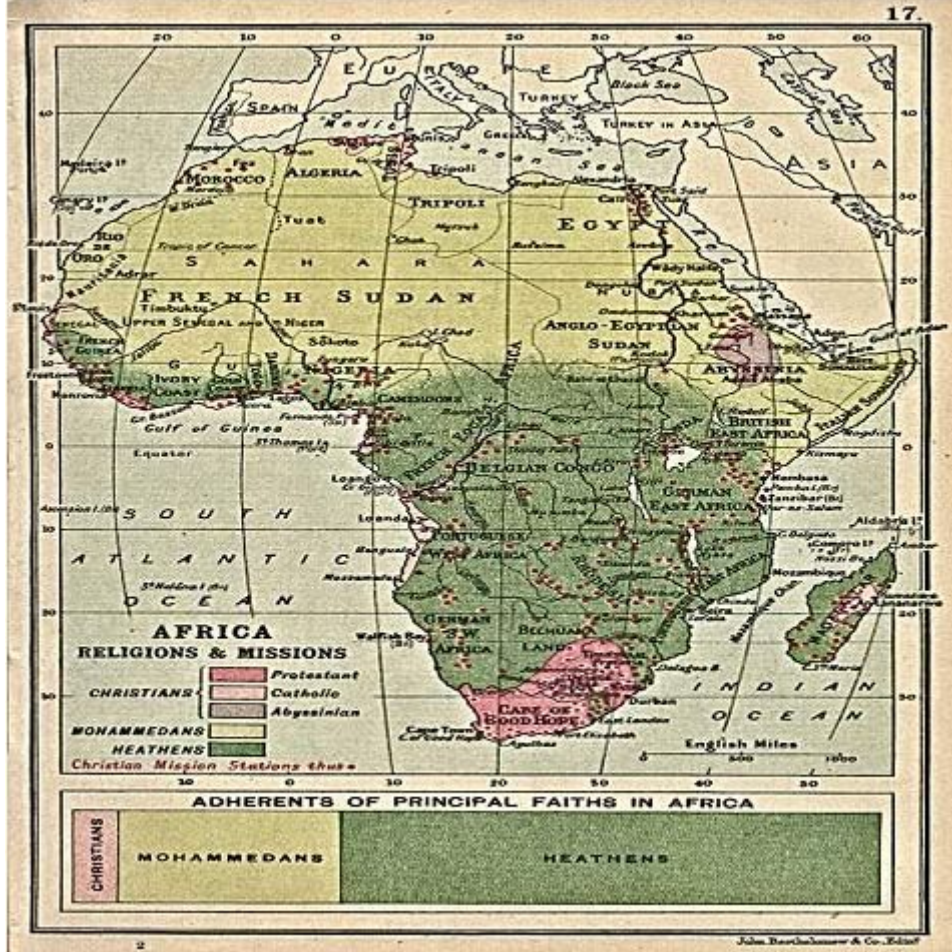
3. AFRİKALI KABİLELERİN MİLLETLEŞMEK İÇİN SOSYOLOJİK SÜRECİ TAMAMLAYAMAMIŞ OLMASI

Afrika gerek dini açıdan gerekse etnik yapı noktasından tabii sosyolojik süreci tamamlayamamış ve mikro mensubiyet davranışlarının had safhada olduğu bir coğrafyadır. Bu husus kalkınma yardımlarının uygulanmasında mutlak gerekli olan stabilizasyon ve sürdürülebilir kamu düzeni oluşturulabilmesinde en önemli risk alanlarından birisidir.

Afrika dini açıdan da uzun bir dönüşüm ve değişim süreci yaşamaktadır. Harita incelendiğinde 1913 yılında bugün Sahra Altı Afrika olarak tanımlanan bölgelerin bir kısmı dahil İslam inancının Afrika'da son derece yaygın olduğu, Sahra Altı ülkelerinin geri

kalanında mahalli inanışların hakim olduğu ancak çok geniş bir alanda Hristiyan misyoner faaliyetlerin yoğun olarak sürdüğü görülmektedir. Avrupalı misyonerler Afrika'yı "Tanrı'nın Ülkesine Katmak", putperestleri dine davet etmek amacı taşımışlardır. Afrikalı bir devlet yetkilisinin tanımına göre, "Misyonerler Afrika'ya geldiklerinde bizim topraklarımız onların ise İncilleri vardı, bize gözlerimizi kapatarak dua etmeyi öğrettiler, gözlerimizi açtığımızda, bizim elimizde İncil onlar da ise bizim topraklarımız vardı." Bu ifade Afrika'nın sosyolojik sürecini oldukça manidar tanımlamaktadır.

Yukarıda haritada belirtildiği gibi Hristiyan misyoner faaliyetleri ile uzun süre etki altına alınmış ve özellikle Sahra Altı Afrika Ülkelerinde bu yeni din önemli gelişmeler kaydetmiştir. Misyoner faaliyetleri yürüten Evanjelik anlayışın tespitlerine göre 1913'lerde 13 milyon olan Hristiyan sayısı bugün 500 milyona ulaşmıştır.

4. KALKINMADA ALT YAPI PROBLEM ALANLARI

A. İNSAN KAYNAKLARININ YETERSİZLİĞİ

Afrika'da her beş kişiden üçü okula gitmemiş, eğitimsizdir. 42 milyon çocuk halen okula gitmemektedir. Okula gitmeyenlerin %60'ı kız çocuğudur.

İnsan kaynaklarının yetersizliğinde ikinci etken üretim çağına ulaşan nüfusun ölüm oranının çok yüksek olmasıdır. 2005 rakamları ile 23 milyon üretim çağında insan ölmekte, ortalama ömür 35 yaş ile dünyanın en düşük seviyesini teşkil etmektedir. Özellikle bulaşıcı hastalıkların neden olduğu erken ölümler insan kaynaklarının yetersizliği konusunda en temel problemi oluşturmaktadır.

B. SAĞLIK PROBLEMLERİ

Başlıca sağlık problemleri, bulaşıcı hastalıklar, aşılama yetersizlikleri ve hastahane yetersizliği temel problem alanlarını oluşturmaktadır.

AİDS/HİV'e bağlı olarak yılda 25-28 milyon insan üretim alanından çekilmekte ve sağlık kuruluşlarının temel mücadele alanını teşkil etmektedir. Özellikle ebeveynlerin ölümüne bağlı olarak 20 milyon yetim çocuk önemli sorunların doğmasına neden olmaktadır.

HIV/AIDS bütün Güney Afrika ülkelerinde yüksektir. Zimbabwe'de % 25'e ve Swaziland ve Botswana'da % 40'a ulaşmıştır.

Dünyada HIV virüsü taşıyan 34-36 milyon kişinin 25-28 milyonu sahra altı Afrika ülkelerinde yaşamaktadır. Bunun % 80'den fazlası üreme dönemindedir ve üçte ikisi kadındır. 2010 yılında AIDS'li anne babalardan yetim ve öksüz kalan çocukların sayısının 11 milyondan 20 milyona çıkması beklenmektedir.

Bunun yanında virüsün yayılma oranının 1997-2001'de % 50 azaldığı Uganda örneği ve Zambia gibi umut verici gelişmelerin olduğu ülkeler de da vardır.

HIV/AIDS ile mücadele USAID'in sağlık konusundaki temel önceliğini oluşturmaktadır. Bunun için 15 milyar dolarlık PEPFAR Girişimi devreye sokulmuştur.

Polio (çocuk felci) hastalığına bağlı olarak 1,25 milyon çocuk ölümle karşı karşıyadır. Nijerya bu alanda en problemlili ülkelerden birisidir.

Tüberküloz, malarya, menenjit ve kolera diğer yaygın ve salgın hastalıklardır. Malaryaya bağlı olarak yılda 600 bin çocuk ölümü gerçekleşmektedir. Tüberküloz hastalığında 1995 – 2000 arasında %95 artış gözlenmektedir. Söz konusu hastalıklara bağlı olarak yılda 2,3 milyon çocuk risk altında bulunmaktadır.

Birçok ülkede HIV/AIDS ile mücadele diğer hastalıklarla mücadelenin ihmal edilmesine yol açmıştır. Bu da birçok ülkede ortalama ömrün azalmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda ortaya çıkan iş kaybı yılda ortalama % 2'lik bir ekonomik küçülmeye neden olacak veya ekonomik büyümenin % 2 azalmasına yol açacaktır.

Dünyada yılda 600 milyon sıtma vakasının % 90'ı Afrika'da vuku bulmaktadır. Tek başına bu hastalık çoğu çocuk yılda 2.3 milyon kişinin ölümüne neden olmaktadır.

C. EĞİTİM PROBLEMLERİ

1990 yılında % 50 olan okuma yazma oranı 2001 yılında % 63'e çıkmasına rağmen Afrika insana yatırım anlamında dünyanın geri kalan bölgeleriyle kıyaslandığında oldukça yavaş ilerlemektedir. Çoğu Afrika ülkesinde geçen birkaç yılda resmi eğitim oranı yükselme kaydetmiştir. Ancak Afrika'da her beş kişiden biri hala temel eğitim ve öğretimden istifade edememekte, erkek çocukların % 39'u ve kız çocukların da % 43'ü ilk okula gitmemektedir. Okulu terk etme oranı yüksektir. Çocukların sadece % 20'si okulu tamamlamaktadır.

Özellikle yetişkin ölümlerinin yüksekliği, ortalama ömrün çok kısa oluşu eğitim sektöründe de kendisini göstermektedir. Öğretmen kadrolarının her yıl %20'si AIDS'ten ölmektedir. Acil olarak 420.000 öğretmenin eğitilerek eğitim kadrolarına kazandırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

D. TARIM VE TARIMA BAĞLI OLARAK GIDA ÜRETİMİ YETERSİZLİĞİ PROBLEMLERİ

Nüfusun %70'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Milli ekonomilerde tarım sektörü önemli yer işgal etmektedir. Milli gelirin %30'u tarım üretimine bağlıdır.

Tarım sektörünün üç temel problemi bulunmaktadır. Bunlar; gelişmiş tarım teknolojilerinin kullanılmaması ve bilgi yetersizliği, tarım kredilerinin kullanılmasındaki güçlükler ve tarım pazarındaki yapısal bozukluklardır.

Dünyada tarımsal üretimin en düşük düzeyde gerçekleştirildiği yer Afrika'dır ve kişi başına üretim 1980 düzeylerine gerilemiştir.

E. İŞSİZLİK VE FAKİRLİK

Bu pozitif trendlere rağmen Afrika alt kıtası ciddi büyüme sorunları ile karşı karşıyadır. Burası dünyanın en fakir bölgesi olarak kalmaya devam etmektedir. Nüfusunun yarısını oluşturan 690 milyon kişi günde 1 doların altında bir miktarla yaşamaktadır. Birçok ülkede yılda % 2.4 nüfus artışı ile ekonomik büyüme trendleri pozitif olmasına rağmen; 2015 yılında fakirlik oranının % 50 azaltılması Milenyum Kalkınma Hedefini gerçekleştirmek halihazırdaki oranların ikiye katlanması ile, yılda % 6, mümkün olacaktır.

KALKINMA YARDIMLARI (İŞBİRLİĞİ) ANLAYIŞI

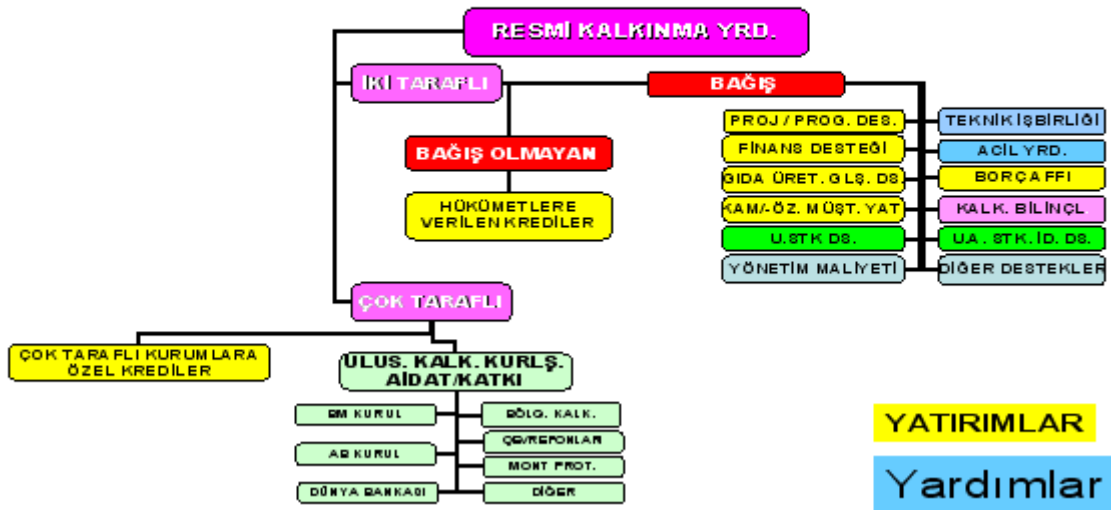
Kalkınma Yardımları çalışmaları, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına destek ve acil problemlerine çözüm maksadıyla yapılan aynı veya nakdi yardımları kapsamaktadır. Yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan sonuçları açısından değerlendirdiğimizde ise, küreselleşmenin geliştirilmesi ve sürdürülebilir işbirliği sisteminin oluşturulmasında Kalkınma Yardımlarının önemli bir enstrüman olarak rol oynadığı görülmektedir. Aşağıdaki şemalar incelendiğinde, resmi yardımlara ilaveten, pazar şartlarında yapılan yardımlar ve sivil toplum kuruluşları yardımları olmak üzere kalkınma yardımları dört ana başlıkta toplanmaktadır.

Kalkınma Yardımları

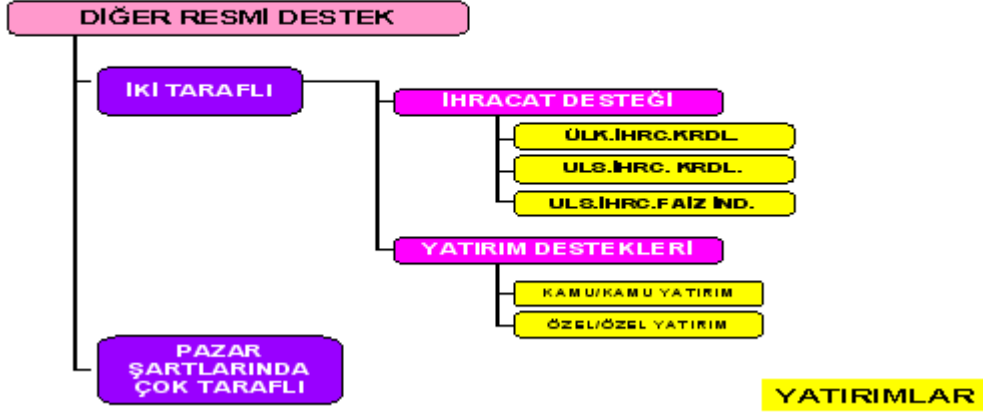
Kalkınma Yardımları “Bağış” ve “Bağış Olmayan” yardımlar olarak iki temel anlayış içerisinde uygulanmaktadır. “Bağış” olanlar ve I inci Kategori (Az gelişmiş) ülkelere yapılan yardımlar ile Uluslararası Kuruluşlara yapılan aidat ve katkılar “Resmi Kalkınma Yardımı” olarak değerlendirilmektedir. II inci Kategori ülkelere yapılan yardımlar ile kredi ve borç verme işlemleri “Diğer Resmi Akımlar(Yardımlar)” olarak değerlendirilmektedir. Resmi Kalkınma Yardımları yardım niteliğinin yanında işbirliği niteliği de taşımakta ve yatırımla sonuçlanan bir süreç izlemektedir.

Kalkınma Yardımları

Diğer resmi yardımlar ihracat ve yatırım desteği olarak kalkınma yardımı kavramı içinde yer almakta ve daha çok kalkınma bankaları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kalkınma Yardımları

Pazar şartlarında yapılan kalkınma desteği ise doğrudan yatırım, menkul kıymet alımları v.b. yatırıma dönük işbirliği alanlarında gerçekleşmektedir.

Kalkınma Yardımları

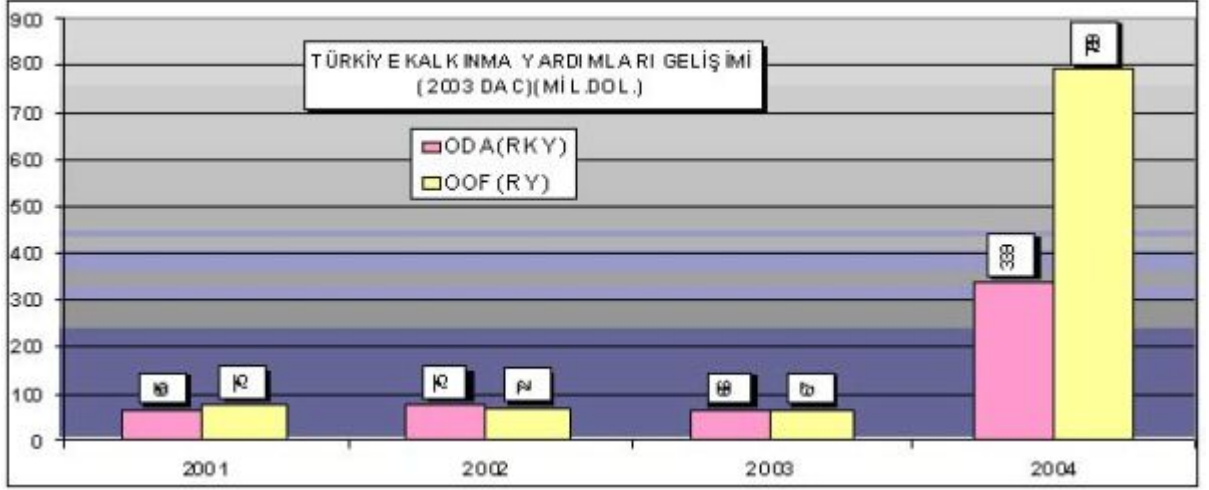

Kalkınma Yardımları tanım ve tasnifleri incelendiğinde, yardım anlayışı ile birlikte müşterek yatırımlara ulaşan bir süreç içinde, işbirliğinin geliştirilmesi ve gelişmekte olan ülke alt yapıları ile sistemlerinin, gelişmiş ülkelerle uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu Döneminde ve Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda da bu anlamda önemli çalışmalar gerçekleştirmiş olmakla birlikte, çalışmalarını uluslararası sistemle de uyumlaştırma ve bütünleştirme gayretlerini de sürdürmüştür.

1992 yılında Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın (TİKA) kuruluşu ile söz konusu çalışmalar belirtilen anlamda daha profesyonel bir çalışma şekline dönüştürülmüş ve kurumsal gelişme uluslararası sisteme oldukça entegre bir noktaya ulaşmıştır.

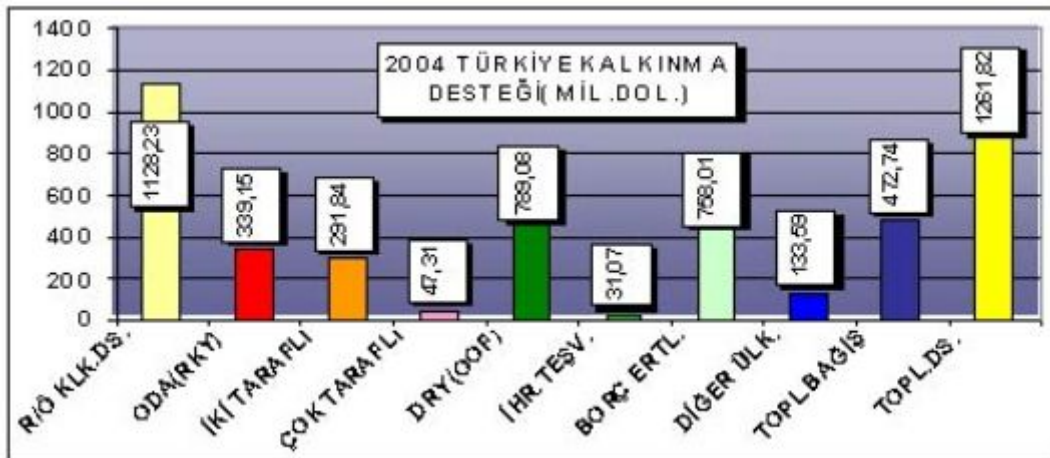
Resmi Kalkınma Yardımlarına ilişkin veri toplama ve bilgilendirme çalışmaları, 1992-1996 döneminde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1997-2003 yılları arasında ise Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir.

TÜRKİYE'NİN 2004 YILI TOPLAM KALKINMA YARDIMLARI

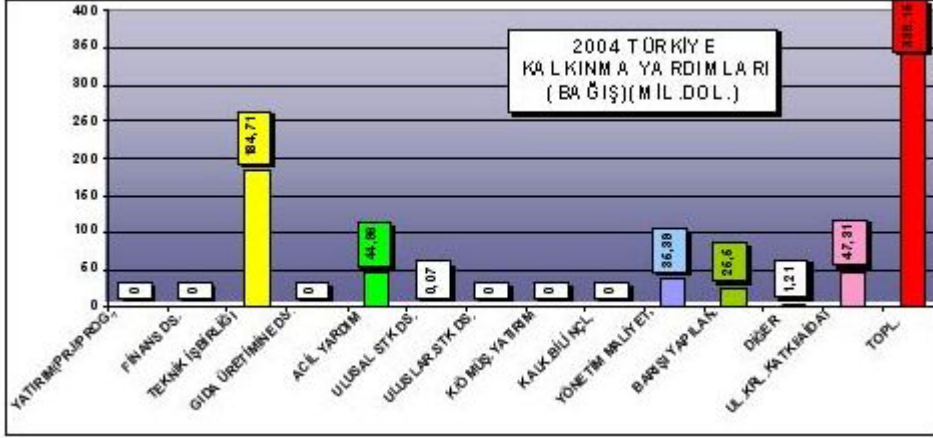
Türkiye 2004 yılında toplam 1261,82 milyon ABD doları kalkınma desteği sağlamıştır. Bu desteğin 133,59 milyon ABD doları OECD-DAC kriterlerine göre değerlendirme dışı olup, gelişmemiş ülkeler olarak değerlendirilen I inci kategori ülkelere desteği 1128,23 Milyon ABD dolarıdır.

Söz konusu kalkınma desteğinin 339,15 Milyon ABD doları Resmi Kalkınma Yardımı 789,08 Milyon ABD doları ise kredi ve borç işlemlerinden oluşmaktadır.

Türkiye'nin 2004 yılında yaptığı Resmi Kalkınma Yardımları toplamı 339.15 milyon ABD dolarıdır. Söz konusu Resmi Kalkınma Yardımlarının tamamı bağış olup, 291.84 milyon ABD doları ülkelere yapılan iki taraflı bağışları, 47.31 milyon ABD doları ise uluslararası kuruluşlara (çok taraflı) yapılan katkı ve aidat ödemeleridir.

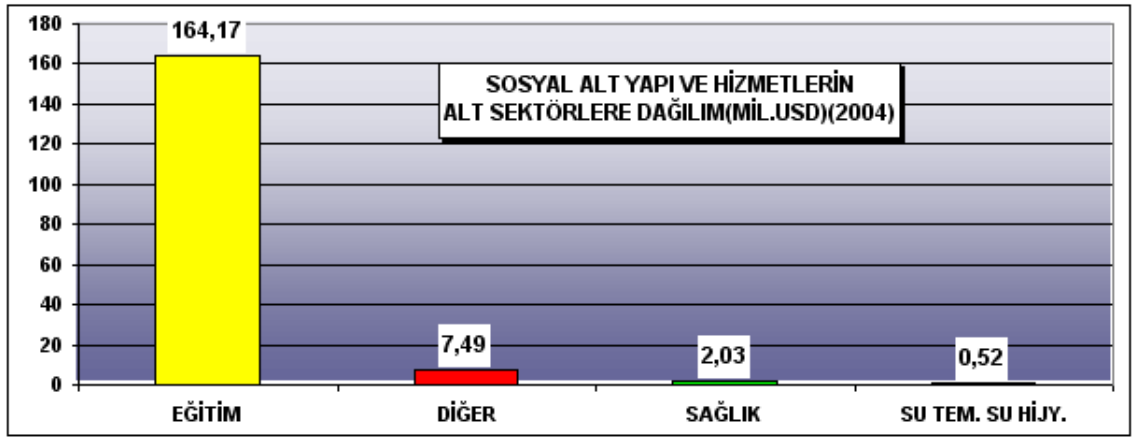
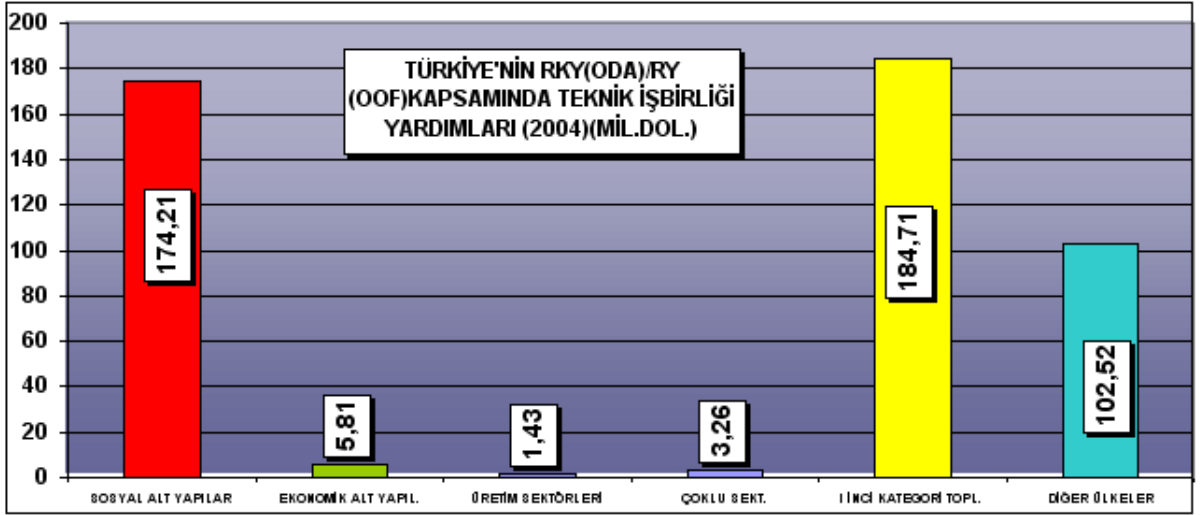

Resmi Kalkınma Yardımlarında 184.71 milyon ABD doları ile Teknik işbirliği çalışmaları ilk sırada yer almakta olup, Acil Yardımlar ise 44.96 milyon ABD doları ile ikinci sırada yer almaktadır.

2004 yılı çalışmalarında ilk defa Türkiye'nin yaptığı barışı yapılandırma operasyonları katkıları değerlendirmeye alınmış, buna göre çatışma sonrası barışı yapılandırma katkıları 25.50 milyon ABD doları, barışı yapılandırma operasyonlarına toplam katılım ise 35.50 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Kalkınma Yardımlarında en önemli fonksiyon icra eden ve alt yapı çalışmalarını oluşturan Teknik Yardımlar Türkiye'nin Kalkınma Desteği Sağlama Stratejisinin de en kritik halkasını oluşturmaktadır.

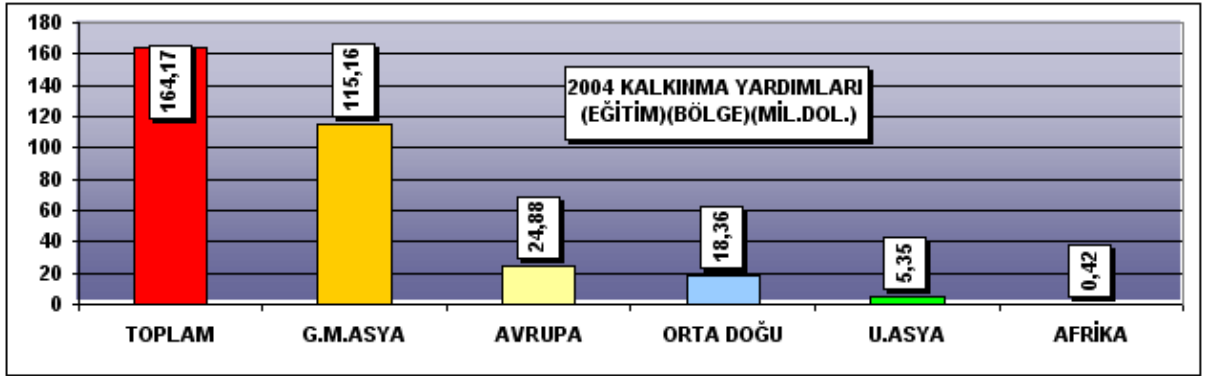
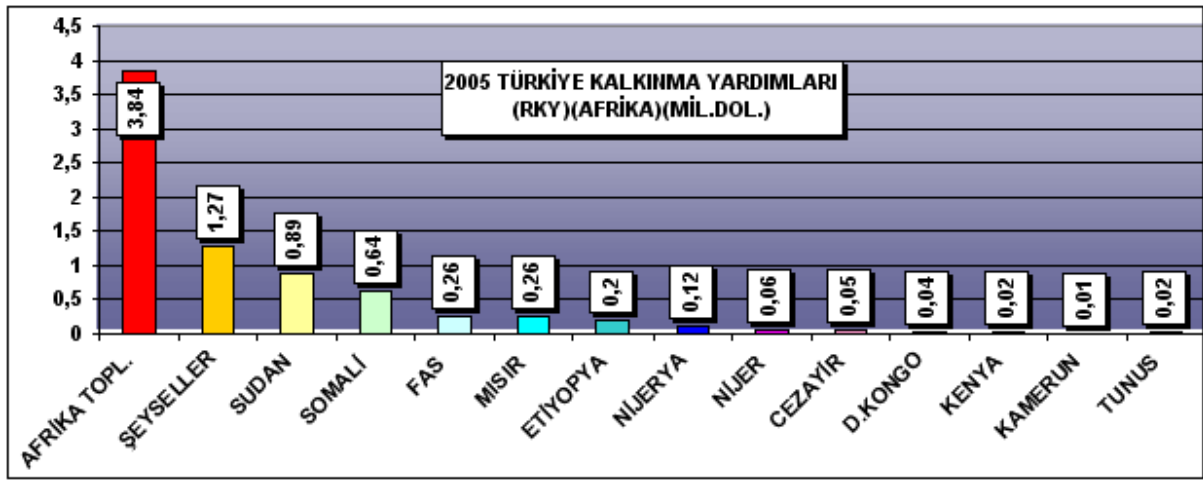
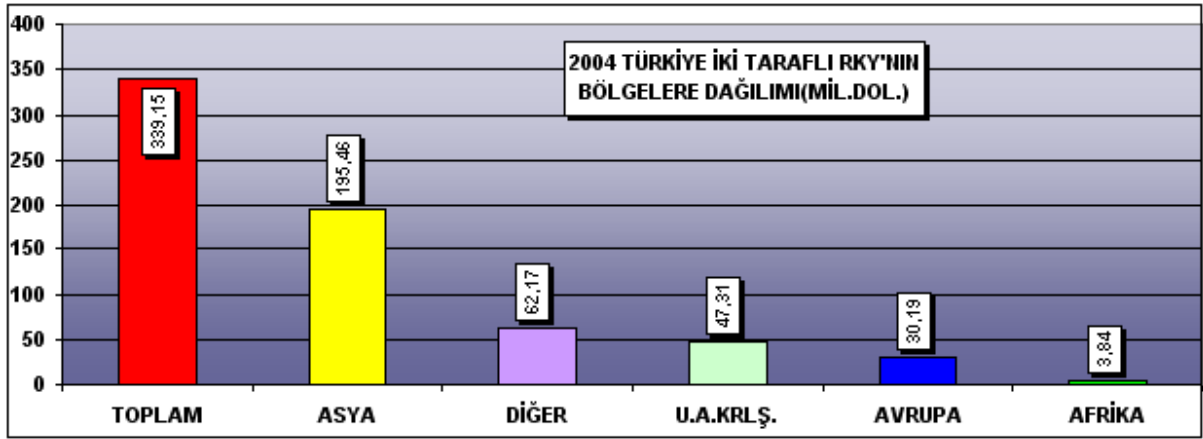
1'inci kategori ülkelere 184,71 Milyon ABD doları olarak gerçekleşen söz konusu desteğin sektörlere dağılımı tabloda görülmektedir.

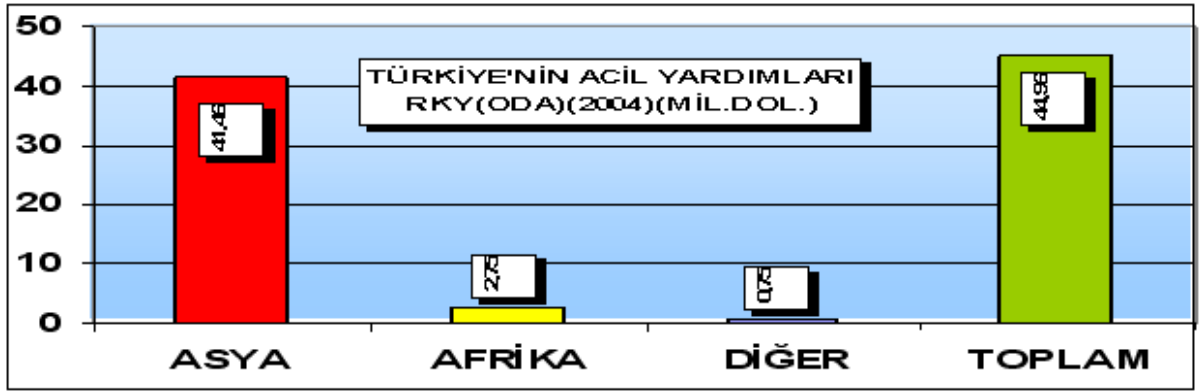
Eğitim alanı, toplam 339,15 Milyon ABD doları bağış niteliğindeki desteğin yaklaşık % 50'sini teşkil etmiştir.

Kalkınma Yardımlarının Bölgesel Dağılımı incelendiğinde, Resmi Kalkınma Yardımlarının çok önemli bir bölümünün Asya Bölgesine yapıldığı görülmektedir.

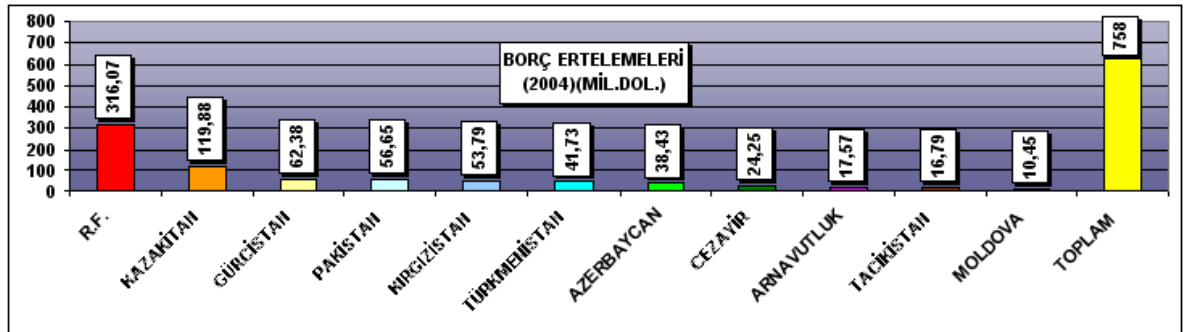
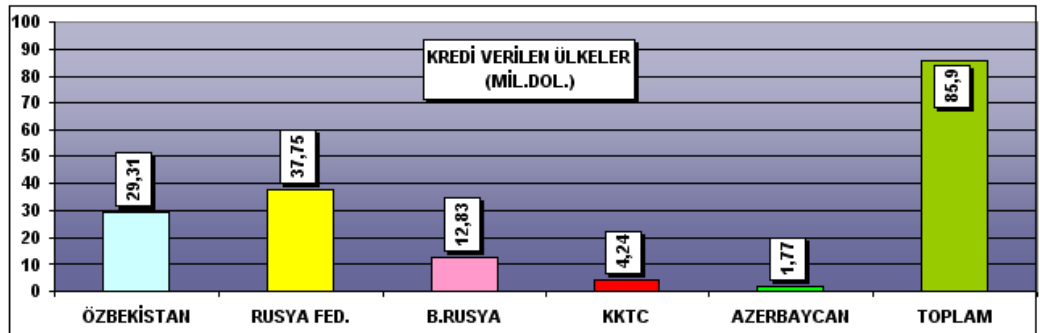
Hükümetin 2005 yılını Afrika Açılım Yılı ilan etmesine paralel olarak başlayan özellikle SAGA ülkelerine götürülen Kalkınma Desteğinin henüz arzu edilen seviyede olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu açılıma bağlı olarak SAGA bölgesinde TİKA'nın yapılanma çalışmalarının bu bölgedeki Kalkınma Yardımlarına büyük bir ivme getireceği şüphesizdir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki Afrika Türkiye'nin Kalkınma Yardımları Desteği içinde en önemli payı Acil Yardımlardan almıştır.

Kalkınma yardımlarında önemli bir yer tutan kredi ve borç desteği, Cezayir'in Borç Ertelemesi dışında, Afrika ülkeleri için gerçekleşmemiştir.

TÜRKİYE'NİN AFRIKA KALKINMA YARDIMI YAKLAŞIMI VE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türkiye'nin Kalkınma Yardımı Stratejisi Afrika'nın problemleri ve acil ihtiyaçları istikametinde şekillenmiştir. Buna göre;

- İnsani yardımlarla acil problemleri hafifletmek,
- Teknik işbirliği çalışmaları ile acil ve öncelikli alt yapı yetersizliklerini azaltmak,

- Ticareti ve yatırımları geliştirerek, Afrika'nın ekonomik potansiyeline ve ticaretine katkıda bulunmak,
- Müşterek dış politikalar geliştirerek gelişmiş ülkelerle işbirliğini genişletmek,
- Çatışma alanlarında barışı kurma ve yapılandırma faaliyetlerine katkı sağlamak, olarak özetlenebilir.

• “ **BALIK TUTMAYI ÖĞRETMEK” YETERLİ DEĞİLDİR.**

**“BALIK TUTULACAK ALANLARI DA OLUŞTURMAK” GEREKMEKTEDİR.
(TÜRKİYE’NİN KALKINMA YARDIMLARINDA FELSEFESİ)**

TİKA’NIN AFRİKA TEKNİK YARDIM ÇALIŞMALARI

TİKA Hükümetin 2005 yılını Afrika’ya Açılım Yılı ilan etmesine bağlı olarak 17 inci Program Koordinasyon Ofisini Etiyopya/Addis Ababa’da açarak özellikle SAGA ülkelerini kapsayan çalışmalarına başlamıştır.

TİKA’nın Afrika’ya açılımının çok yeni olmasına rağmen, kısa sürede önemli çalışmalar hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar;

- Sudan Mültecilerine İnsani Yardım Destek Sağlanması,
- Geçmiş Dönemde Toplam 42 Uzman Eğitilmiştir.
- İlave Olarak;
- * Etiyopya Adalet Bakanlığı’nın 9 Uzmanının Hukuk Alanında Eğitilmesi,
- * Etiyopya’lı Diplomatların Eğitimi,
- * Harar Belediye Uzmanlarına Yerel Yönetimler Eğitimi Verilmesi,
- Etiyopya Medya Mensuplarının Eğitimi,
- Etiyopya Karayolu Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Demiryolu Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Kapasite Artırma Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya RTV Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Kalite ve Standart Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Jeoloji Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Turizm Uzmanlarının Eğitimi ve Danışman Desteği Sağlanması,
- Etiyopya Posta Uzmanlarının Eğitimi,
- Kamerun Teknik Eleman Eğitimi,
- Madagaskarlı Öğrencilere Eğitim Bursu Verilmesi,
- Etiyopya Akademisine Ekipman Desteği ve Bilgisayar Dershanesi Kurulması,
- Etiyopya Sağlık Personelinin Eğitilmesi,

- Etiyopya Sağlık Taramaları, İlaç ve Sağlık Ekipman Desteği,
- Sudanlı Hemşirelere Eğitim ve Burs Verilmesi,
- Sudan Hastanesine İlaç Desteği Sağlanması,
- Etiyopya Su Kaynakları Uzmanlarının Eğitimi,
- Etiyopya Su Kaynakları Uzmanlarının Su Sempozyumuna Katılımının Sağlanması,
- Etiyopya Su Kaynakları Bakanlığına 4 Danışman Görevlendirilmesi ve Sulama Fizibilite Çalışmasının Yapılması,
- Etiyopya, Sudan, Kamerun Uzmanlarına Su Yönetimi Eğitimi Verilmesi,
- Etiyopya Harar Belediyesine İçme Suyu Tankeri Hibe Edilmesi,
- Sudan'a Su Sondaj Makinesi, Kompresör ve Ekipman Hibe Edilmesi
- Etiyopya Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi,
- Etiyopya Deri Uzmanlarının Eğitimi ve Dericilik Kuruluşlarına Ekipman Desteği,
- Etiyopya KOBİ Ajansına Eğitim ve Ekipman Desteği,
- Etiyopya Ticaret Uzmanlarına Eğitim Verilmesi,
- Global Palio ile mücadeleye 500.000 ABD doları destek verilmesi,

SONUÇ

Afrika – Türkiye ilişkileri tarihin derinliklerine dayanmaktadır. Hz. Peygamberin döneminden başlayan kültürümüzün Afrika'ya açılımı, Sekizinci Yüzyılda Türklerin fiilen Afrika'ya ayak basması sürmüş ve nihayet Osmanlı Devleti'nin yönetiminde olan topraklar olarak müşterek tarihimiz gelişmiştir. Bütün bu gelişmeler Afrika ile Türk ve İslam kültürü arasında ebedi bağların oluşmasına vesile olmuştur.

Afrika bu gün hiç hak etmediği halde bir dizi insanlık problemi ile karşı karşıyadır. Afrikalı olanların farkında bir yandan yaralarını sarmaya çalışırken geçmişin acı tecrübelerini yeniden yaşamak istememekte ve bir yandan gerçek dost elini beklemektedir.

1992 de kalkınma yardımlarına “Türk Dünyasına Destek” anlayışı ile başlayan Türkiye bu gün üç kıtada yaklaşık 75 ülkeye Kalkınma Yardımı veren bir ülke konumuna yükselmiştir. Bu gün Afrika'daki insanlık dramına sessiz kalmak istemeyen Türkiye 2005 yılından itibaren Afrika'da da Kamu ve Sivil Kalkınma Yardımları çalışmaları ile önemli projelere imza atmaktadır. Türk Devletinin çalışmalarına ilaveten bir çok sivil toplum kuruluşu, eğitim, insani yardım, işsizliği azaltma v.b. projelerle bölgede varlıklarını hissettirmektedirler.

Bununla birlikte Afrika'nın problemlerinin azaltılması daha fazla kamu ve sivil gücün coğrafyada faaliyet göstermesini gerektirmektedir. Özellikle sağlık, kuraklık ve eğitim alanında yapılacak çalışmalar hamiyetperver Türk insanının daha çok gayretini ve ilgisini beklemektedir.

Afrikalı geleceğin dünyasında hak ettiği yeri alacaktır. Bu gün yanında olabilen gerçek dostlarını da unutmayacaktır.